

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของสภาพปัญหา

ความตกลงระหว่างราชอาณาจักรไทยและญี่ปุ่นสำหรับความเป็นหุ้นส่วนเศรษฐกิจ หรือที่เรียกกันโดยย่อว่า “เจเทปา” ข้อ 130 วรรคสาม ที่ระบุว่า “3. ภาควิชาแต่ละฝ่ายจะต้องให้ความมั่นใจว่า คำขอรับสิทธิบัตรใด ๆ จะไม่ถูกปฏิเสธด้วยเหตุผลเพียงอย่างเดียวว่าสาระที่ขอถือสิทธิในคำขอนั้นเกี่ยวข้องกับจุลชีพที่เกิดตามธรรมชาติ” ถูกคัดค้านจากประชาชนไทยว่าจะทำให้ประเทศไทยต้องออกสิทธิบัตรสำหรับจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่บุคคลสัญชาติญี่ปุ่น และจะเปิดช่องให้ประเทศต่าง ๆ เข้ามาขอรับสิทธิบัตรจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติในประเทศไทย นอกจากนี้ยังจะมีผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยในการพิจารณาออกสิทธิบัตรด้วย

รัฐบาลของทั้งสองประเทศได้แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยการให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่ายออกหนังสือยืนยันความเข้าใจร่วมกันว่า “เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา วรรค 3 ของข้อ 130 ของเจเทปา ไม่สร้างพันธกรณีเกินกว่าความตกลงทริปส์สำหรับราชอาณาจักรไทยไม่ว่าในทางใดให้ต้องออกสิทธิบัตรใด ๆ สำหรับจุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ภาควิชาแต่ละฝ่ายของเจเทปาคงไว้ซึ่งสิทธิของตนที่จะตัดสินใจว่าจะออกสิทธิบัตรหรือไม่สำหรับสิ่งที่ขอรับสิทธิบัตรนั้น ๆ ตามกฎหมายและข้อบังคับของตน ในลักษณะที่สอดคล้องกับความตกลงทริปส์”

กรณีจึงมีปัญหาคือต้องพิจารณาว่า ความตกลงเจเทปา ข้อ 130 วรรคสาม มีผลผูกพันประเทศไทยเพียงใด และประเทศไทยจะต้องออกสิทธิบัตรสำหรับจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่

บุคคลสัญชาติญี่ปุ่นหรือไม่ รวมทั้งความตกลงดังกล่าวจะมีผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่กรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทยในการพิจารณาออกสิทธิบัตรหรือไม่

นอกจากนี้ถ้อยคำตามหนังสือยืนยันความเข้าใจร่วมกันที่ว่า “...ภาคีแต่ละฝ่ายของเจเนปาคังไว้ซึ่งสิทธิของตนที่จะตัดสินใจว่าจะออกสิทธิบัตรหรือไม่สำหรับสิ่งที่ขอรับสิทธิบัตรนั้นๆ ตามกฎหมายและข้อบังคับของตนในลักษณะที่สอดคล้องกับความตกลงทริปส์” ก็มีปัญหาคือต้องพิจารณาว่ามาตรา 9 (1) ของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 ที่บัญญัติว่า “การประดิษฐ์ดังต่อไปนี้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติ

(1) จุลชีพและส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งของจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ สัตว์ พืช หรือสารสกัดจากสัตว์หรือพืช”

สอดคล้องกับความตกลงทริปส์ ข้อ 27.3 (บี) ที่ระบุว่า “สมาชิกอาจไม่ให้สิทธิบัตรในพืชและสัตว์นอกจากจุลชีพ และกรรมวิธีทางชีววิทยาที่จำเป็นสำหรับการผลิตพืชหรือสัตว์ นอกเหนือจากกรรมวิธีซึ่งไม่ใช่กรรมวิธีทางชีววิทยาและกรรมวิธีทางจุลชีววิทยา....” หรือไม่เพียงใดอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของความตกลงเจเนปา ข้อ 130 วรรคสาม และหาความหมายของคำว่า “จุลชีพ” เปรียบเทียบการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรแก่การประดิษฐ์เกี่ยวกับจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งในระดับสากลและตามกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทย ตลอดจนศึกษาถึงผลกระทบของความตกลงเจเนปา ข้อ 130 วรรคสามที่มีต่อพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 9 (1) และทางปฏิบัติของกรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย และหาคำตอบว่าความตกลงดังกล่าวมีผลผูกพันให้ประเทศไทยจะต้องออกสิทธิบัตรในจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่บุคคลสัญชาติญี่ปุ่นหรือไม่

และบทบัญญัติของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 9 (1) ตลอดจนทางปฏิบัติของผู้ตรวจสอบไทยในปัจจุบันสอดคล้องกับความตกลงทริปส์ ข้อ 27.3 (บี) หรือไม่เพียงใด

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์จะแบ่งออกเป็น 5 บท ได้แก่

- บทที่ 1 บทนำ** เพื่อแสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา วิธีการศึกษาและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการศึกษา
- บทที่ 2 ความตกลงเจเตปา** เพื่อแสดงให้เห็นถึงลำดับความเป็นมาและความยุ่งยากในการเจรจาและจัดทำความตกลงเจเตปา ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับข้อ 130 วรรคสาม การแก้ไขปัญหามาจากการจัดทำเป็นหนังสือยืนยันความเข้าใจร่วมกันระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองประเทศ รวมทั้งการมีผลใช้บังคับของความตกลงเจเตปา
- บทที่ 3 ขอบเขตของจุลชีพตามกฎหมายปัจจุบัน** เพื่อให้ทราบถึงความหมายของจุลชีพ และพัฒนาการของการประดิษฐ์เกี่ยวกับจุลชีพ ศึกษาว่าประเทศต่างๆ มีขอบเขตการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรสำหรับการประดิษฐ์เกี่ยวกับจุลชีพอย่างไร ทั้งที่เป็นจุลชีพที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและจุลชีพที่มนุษย์สร้างขึ้น และศึกษาทางปฏิบัติของสำนักงานสิทธิบัตรในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับทางปฏิบัติของกรมทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศไทย
- บทที่ 4 วิเคราะห์** เพื่อให้ทราบถึงที่มาของพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 มาตรา 9 (1) และความตกลงทริปส์ข้อ 27.3 (บี) ศึกษาความสอดคล้องกันระหว่างกฎหมายสิทธิบัตรของประเทศไทยกับความตกลงทริปส์ และศึกษาถึงผลกระทบของความตกลงเจเตปา ข้อ 130 วรรคสาม ที่มีต่อมาตรา 9 (1) และทางปฏิบัติของกรมทรัพย์สินทางปัญญาในการพิจารณาคำขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์เกี่ยวกับจุลชีพ

บทที่ 5 สรุปและเสนอแนะ จะแสดงผลของการศึกษาว่าความตกลงเจโทราข้อ 130 วรรคสาม มีผลให้ประเทศไทยต้องให้ความคุ้มครองจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติแก่ประเทศต่าง ๆ หรือไม่ รวมทั้งประเทศไทยจะต้องทำการแก้ไขพระราชบัญญัติ สิทธิบัตร พ.ศ.2522 มาตรา 9 (1) หรือไม่เพียงใด

1.3 วิธีการศึกษา

ศึกษาโดยใช้วิธีวิจัยเอกสารจากหนังสือคำบรรยายของนักกฎหมายต่าง ๆ วารสาร ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นในอินเทอร์เน็ตและการ สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หลักการสำคัญศึกษา เปรียบเทียบกับกฎหมายไทยและแนวทางปฏิบัติของกรมทรัพย์สินทางปัญญา พร้อมทั้งสรุปผลที่ ได้รับจากการศึกษาและเสนอแนะแนวความคิดที่อาจเป็นประโยชน์และเหมาะสมต่อการปฏิบัติ ตามความตกลงเจโทราการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522 และคู่มือตรวจสอบ คำขอรับสิทธิบัตรของกรมทรัพย์สินทางปัญญา (หากมี) ต่อไป

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- (1) เพื่อทราบถึงพันธกรณีที่ประเทศไทยมีอยู่ตามความตกลงเจโทรา ข้อ 130 วรรคสาม เพื่อให้มีการปฏิบัติตามความตกลงดังกล่าวอย่างถูกต้องครบถ้วน
- (2) เพื่อทราบถึงขอบเขตของกฎหมายและแนวทางการปฏิบัติของประเทศต่าง ๆ ในการ ให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตรแก่การประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับจุลชีพที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น
- (3) เพื่อประโยชน์ในการขอรับสิทธิบัตรการประดิษฐ์ที่เกี่ยวกับจุลชีพในประเทศต่าง ๆ